

Zinneke

“We blijven onszelf constant kritisch bevragen.”

↘ JANA KERREMANS INTERVIEWT MYRIAM STOFFEN VAN ZINNEKE VZW

Om de twee jaar neemt de Zinneke Parade in mei de Brusselse straten in, en elke keer komen meer en meer mensen genieten van een prachtige stoet van uitbundig dansende, zingende en gekostumeerde mensen en hun installaties. Wat toeschouwers wel eens vergeten, is dat achter zo'n parade anderhalf jaar intens sociaal-artistiek proceswerk schuilgaat.

Buurtbewoners uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verenigen zich met tal van lokale organisaties, instellingen, collectieven en comités in 'Zinnodes', en werken er met begeleidende kunstenaars aan artistieke projecten. Anderhalf jaar later vormen alle Zinnodes samen de grote Zinneke Parade. Zinneke wil als stadsproject alle mogelijke bestaande muren, grenzen en mentale barrières tussen instellingen, mensen, wijken, sociale en culturele groepen weghalen. Mensen uit verschillende taalgemeenschappen, culturele of sociale groepen die het anders heel moeilijk hebben om een aanknopingspunt te vinden, werken samen. Tijdens de Parade eisen de bewoners van de grootstad de straat terug op. De stad wordt een open

ruimte, een plaats voor iedereen, een plaats om samen te feesten.

De Zinneke Parade zal in 2010 voor de zesde keer plaatsvinden. Wat ooit begon als project binnen de structuur van Brussel 2000, Europese Cultuurhoofdstad, vindt nu plaats binnen een groter geheel, de vzw/asbl Zinneke. De organisatie wordt vanaf 2010 voor de eerste maal in haar geschiedenis structureel gesubsidieerd als sociaal-artistieke werking binnen het Kunstendecreet.

Dēmos ging op zoek naar de uniciteit van Zinneke, en naar de vernieuwing die het project bracht in 2000 – en anno 2009 nog steeds brengt. Hieronder volgt de weergave van het gesprek met Myriam Stoffen, directeur van Zinneke vzw/asbl.

Jana: Voor welke soort vernieuwing zorgde Zinneke in 2000?

Myriam Stoffen: Zinneke betekende een radicale vernieuwing in het Brussel van het jaar 2000. De Parade werd opgezet vanuit drie objectieven: verbindingen tussen bewoners van Brusselse wijken en gemeenten faciliteren, de openbare ruimte van de stad terugge-

ven aan haar bewoners, om te delen met de verschillende gemeenschappen, en Brussel op de kaart zetten als boeiend en bruisend stadslabo. Bovendien bestond er toen in de stad geen enkel echt volksfeest, laat staan een feest dat de diversiteit van Brussel wilde uitdragen en vieren.

Zinneke schreef zich ook in in het sociaal-artistische alternatief voor het socio-cultureel werk, en vulde mee de leemte die binnen de professionalisering van dat laatste domein was gegroeid. Zinneke wilde de artistieke participatie van alle groepen Brusselaars bevorderen en professioneel omkaderen. Bovendien was Zinneke uniek als puur menselijk project: Zinneke moet drijven op puur menselijke energie. Zo werken we al van bij de aanvang aan een parade zonder ontplofingsmotoren. In dat opzicht sluiten we trouwens perfect aan bij de huidige ecologische 'sustainability' hype in artistieke middens. De schok die Zinneke veroorzaakte, was groot. Althans in Brussel gingen de ogen open. Echt uitstralen naar Vlaanderen of Wallonië deed Zinneke toen niet, zij het wel dat er van bij het begin groepen uit de andere landsdelen meewerkten. Na deze eerste edi-

tie bleek de interesse vanuit Wallonië groot, en sinds de laatste edities merken we dat ook de aandacht en deelname vanuit Vlaanderen gestaag toeneemt.

Ondertussen staan we veel verder wat interne visievorming betreft. Toen ik in 2005 aantrad als directrice van Zinneke was dat onmiddellijk een van mijn speerpunten; niet enkel het herdenken van de organisatiestructuur, maar ook het team volledig op de sporen krijgen wat betreft bewustzijn en visievorming. Het is belangrijk je eigen werkvormen blijvend te verdiepen.

Jana: Van Zinneke Parade naar Zinneke als filosofie.

Myriam: Klopt. Dat doe je door te werken met open geesten, door te leren van andere organisaties en structuren, en vooral door als team erg betrokken te blijven bij wat er gebeurt in de verschillende Zinnodes. Het Zinneke-team treedt niet op als veldwachter, maar wel als stimulator en immer betrokken partij. Hierin spelen ontvoogding en emancipatie een rol: we willen alle Zinnodes en hun deelnemers responsabiliseren, hen stimuleren en leren om zelf op zoek te gaan naar

middelen en methodieken, en hen daarin degelijk begeleiden en professioneel omkaderen. We hebben voor deze biënnale bijvoorbeeld een muziekkunstenaar in huis die de muzikale begeleiding van alle Zinnodes mee opvolgt en die van bij de eerste reflecties rond de artistieke projecten in de wijken probeert het klankuniversum mee te denken in de dramaturgie. Hetzelfde geldt voor de opleiding metaalbewerking die we opgezet hebben en die een jaar zal duren, vanuit de hoop kunstenaars opnieuw te leren om gedurfde monumentale constructies te maken. Je moet doordacht aan de slag gaan met gemeenschapsvorming als je echt iets wil bereiken en een duurzaam effect genereren. Je moet vooral zorgen dat het van de mensen blijft. Eigenlijk moet je je constant afvragen: zijn we goed bezig, is dit nuttig? Wat willen we zeggen, wat willen we aankaarten? Dat is toch de essentie van dit werk: je doet het omwille van een engagement. Daar ligt de politieke taak van het sociaal-artistiek werk. We moeten blijven ingaan op problematieken als die van de toenemende armoede in

deze stad, de gentrificatie en de sociale, culturele en territoriale spanningen die er mee gepaard gaan, de jongeren die hun plaats niet vinden of krijgen in onze samenleving, de sans-papiers... en nog gedurfd te werk gaan.

Soms lijkt het wel of we maatschappijbevestigend bezig zijn. Sociaal-artistiek werk als pleister op de wonde van een falend sociaal, educatief en integratiebeleid. Terwijl projecten net dergelijke zaken moeten aanklagen, moeten schoppen en kritiek spuien. Zinneke fungeert dan als een soort 'heterotopie', een tijdelijke utopische realiteit, een gedeelde verbeelding die wordt vormgegeven door verschillende individuen en die de gedualiseerde en gesegmenteerde realiteit van Brussel niet louter wegstopt.

Jana: *Zinneke is dus niet louter een parade van de vrolijkheid?*

Myriam: Zinneke mag geen parade van vrolijkheid zijn die het verdriet verbergt, wel de parade die de positieve kracht van de stad toont en versterkt. De sociale agenda van

Brussel is torenhoog. Het verdriet dat er is, mag je niet verbergen.

Die kritische functie van Zinneke moeten we nog verder uitdiepen. Onze methodiek van participatieve creatie werkt het verglijden naar een zekere consensus in de hand. Het blijft een knoop: hoe kunnen we conflicten en problematieken – of zoals ze zo mooi zeggen in het Frans: ‘les enjeux’ - artistiek vertalen vanuit de deelnemers, en toch nog zorgen voor een intense en confronterende

samenwerking met een coherent maar niet ‘leeg’ resultaat?

Maar net dit laatste vormt de positieve kracht van het project. Van bij aanvang was de doelstelling van Zinneke aan te tonen dat Brussel meer is dan een ‘functie’ (dixit Bart De Wever) en een probleemgebied, en dat over de taalgrenzen en culturele ‘barrières’ heen mensen samen kunnen werken aan een groots samenlevingsproject voor deze stad. We zien de realiteit van Brussel als een kans in plaats van als een probleem. Er is enorm veel potentieel aanwezig in de stad. Kijk alleen al eens naar het aantal jongeren. Brussel is een zeer jonge stad, met bovendien sterk gediversifieerde wijken, geen getto's. Redelijk uniek. Daar moet je iets mee doen.

Jana: *Zinneke vzw/asbl werd onlangs door de Vlaamse Overheid erkend als sociaal-artistieke werking in het Kunstendecreet. Jullie zijn al tien jaar bezig en leefden die hele tijd*

“Zinneke mag geen parade van vrolijkheid zijn die het verdriet verbergt, wel de parade die de positieve kracht van de stad toont en versterkt.”

van kleinere projectsubsidies allerhande. Was het cultuurbeleid nog niet klaar voor jullie?

Myriam: Onderschat het ‘gewicht’ van de Brusselse locatie niet. Het blijft problematisch om als Brusselse meertalige organisatie Vlaamse subsidies vast te krijgen. Je kent dat probleem omgetwijfeld, en je ziet het bij meerdere collega's. Ik geloof niet dat iemand ooit heeft getwijfeld aan de ‘goede bedoelingen’ van een project als Zinneke, en uiteraard is Zinneke

sociaal-artistiek ‘pur sang’. Het lijkt gewoon soms of men bang is dat de Vlaamse Brusselse identiteit wordt ondergesneeuwd door een bende Brusselse ‘interculturalisten’. Het is net door alle mogelijke organisaties en bewoners te laten werken aan een samen te bedenken artistiek project dat ongeziene ontmoetingen plaatsvinden en er echt kennis wordt gemaakt met de Andere. En de Andere ontmoeten en ermee samenwerken, is jezelf en je eigen culturele referenties beter leren kennen. Dat geldt ook voor de Brusselse Vlamingen of de Vlaamse/Nederlandstalige Brusselaars. Bovendien ‘ontsluit’ Zinneke meer dan welk ander groots project de Nederlandstalige organisaties en bewoners van deze stad naar alle mogelijke gemeenschappen. Het weze gezegd.

Jana: *Hoe houden jullie Zinneke fris?*

Myriam: Vernieuwing zit ingebakken in de Zinneke-formule, want ze wordt automa-

tisch gegenereerd door het concept van de biënnale - 2 jaar werken aan de opbouw van nieuwe samenwerkingen, de creatie van 20 à 30 artistieke projecten, een Parade die elke editie herdacht wordt en een slotfase van intense evaluaties met alle betrokkenen (deelnemers, partners, kunstenaars, coördinatie-

team). Door op die manier te werken, genereer je permanent nieuwe artistieke invalshoeken, frisse samenwerkingen en ideeën. We blijven ook naar de motivatie peilen van alle geïnteresseerde partners, nieuw of ancien. Zo blijf je adept van een projectlogica en vermijd je de valkuil van de instellingslogica. Op dergelijke formule zit nog lang geen sleet.

Zoals ik al zei, blijven we onszelf constant kritisch bevragen. Dan komen we weer op die aandacht voor interne visievorming en kennis- en ervaringsuitwisseling. Sinds een tijdje heeft Zinneke een internationaal project lopen, in samenwerking met het 'Belfast Carnival' van The Beat Initiative uit Belfast en de 'Par Tot Parata' van Associazione Culturale Oltre uit Bologna. Twee stedelijke contexten die zich middenin een gigantische urbanistische transformatie bevinden.

In Belfast zit men midden in het 'Northern Ireland peace process' en zie je een enorme 'boom' aan commerciële en infrastructurele ingrepen in het stadscentrum - een ware zeepbel van ondoordachte investeringen. Ook kent de stad sinds het vredesproces een toeloop van immigranten, en dat zijn ze daar verre van gewoon.

“We zien de realiteit van Brussel als een kans in plaats van als een probleem.”

Tegelijk zitten de politieke breuklijnen en spanningen van vroeger nog erg diep in de wijken, in de bevolking en zelfs de jeugd ingebakken, als levendig en vaak nog tastbaar erfgoed dat bovendien deel uitmaakt van hun identiteit. Het Belfast Carnival heeft ginds het

politiek beladen concept 'parade' geclaimd en getransformeerd naar een gemeenschapsvormend carnaval dat wijken wil verbinden.

In Bologna - ooit een levendige, actieve en kritische studentenstad - zie je een ware verburgerlijking, in combinatie met het eeuwig behoudsgezinde patrimoniale cultuurbeleid van Italië. De mensen van Associazione Culturale Oltre willen minder gevestigde kunstvormen valideren en integreren in een grote parade 'voor iedereen'. Ze werken met een microbudget en boeken schitterende resultaten. In ons samenwerkingsverband willen onze drie organisaties mekaar versterken, inspireren, bevragen en helpen waar het kan. Het ontbreekt dus niet aan boeiende plannen...